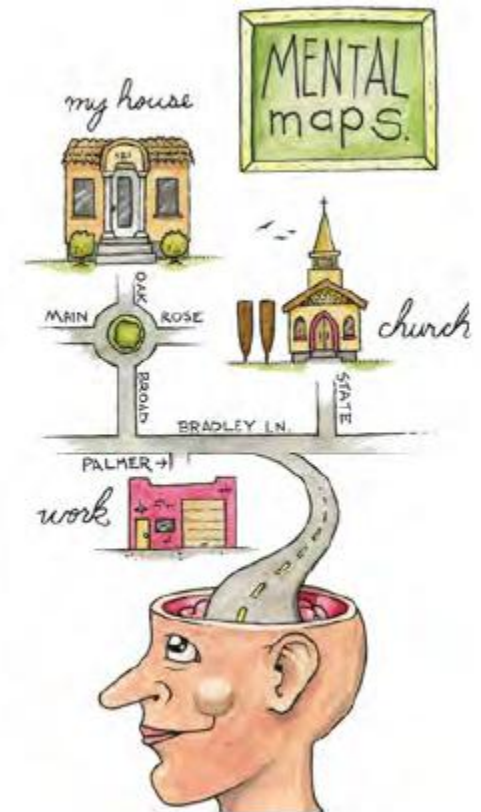

GIS bevezetés

Mentális térképek

- agyunkban tárolt környezetünk térképe
 - eljutás egyik helyről a másikra,
 - napi tevékenységek tervezése,
 - eseményeket megszervezése
-
- tükrözi a földrajzi tudás és a területi ismeretek mennyiségét és mértékét

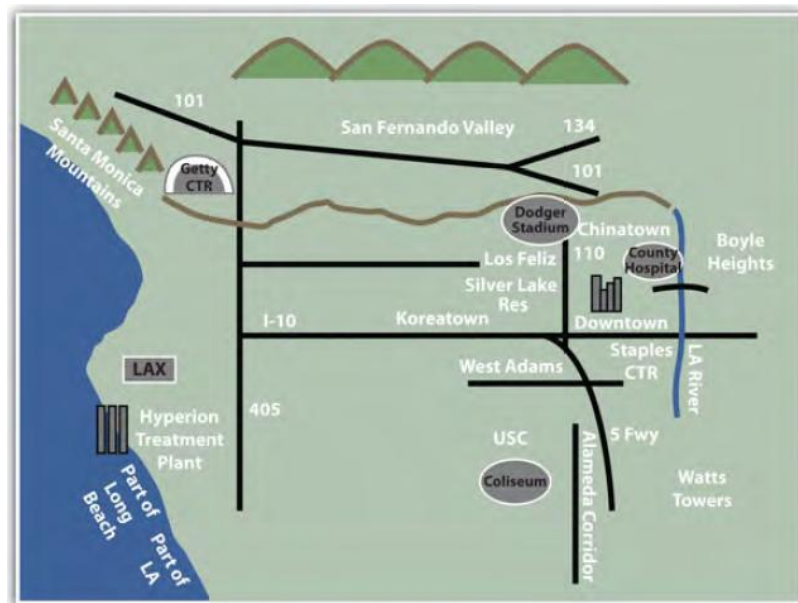

Mentális térképek

- helyi földrajzi ismeretek,
- illusztrálja a helyi környezethez való viszonyt,
- bizonyos hasonlóságok mindenkinél, hogyan gondolkodunk térben és dolgozzuk fel a földrajzi információt az elménkben,
- bemutatja a művészi, kreatív és térképismereti képességeket

Mentális térképek

- térképek általában északi felé vannak orientálva,
- úthálózatot ábrázolunk,
- néhány kiemelkedő funkciót és tereptárgyat azonosítunk,
- a tereptárgyak szöveggként, rövidítésként vagy szimbólumként jelennek meg

Alapkérdések

Kérdések a földrajzi elhelyezkedéssel kapcsolatban:

- Hol van?
- Miért itt vagy ott?
- Mennyi ez itt vagy ott?

Kérdések a földrajzi eloszlásról:

- Helyben vagy globálisan jelenik meg?
- Térben koncentrált vagy szétszórt?
- Hol vannak a határok?

Alapkérdések

Kérdések a földrajzi asszociációról:

- Mi más van hozzá közel?
- Mi mással együtt jelenik meg?
- Mi hiányzik a jelenlétében?

Kérdések a földrajzi interakcióról:

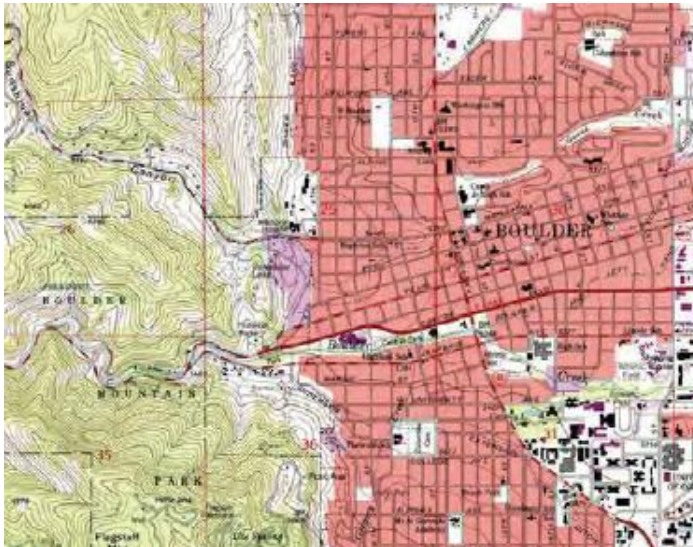
- Kapcsolódik valami máshoz?
- Milyen a kapcsolat jellege?
- Mennyi interakció fordul elő a helyek között?

Kérdések a földrajzi változásokról:

- Mindig itt volt?
- Hogyan változott időben és térben?

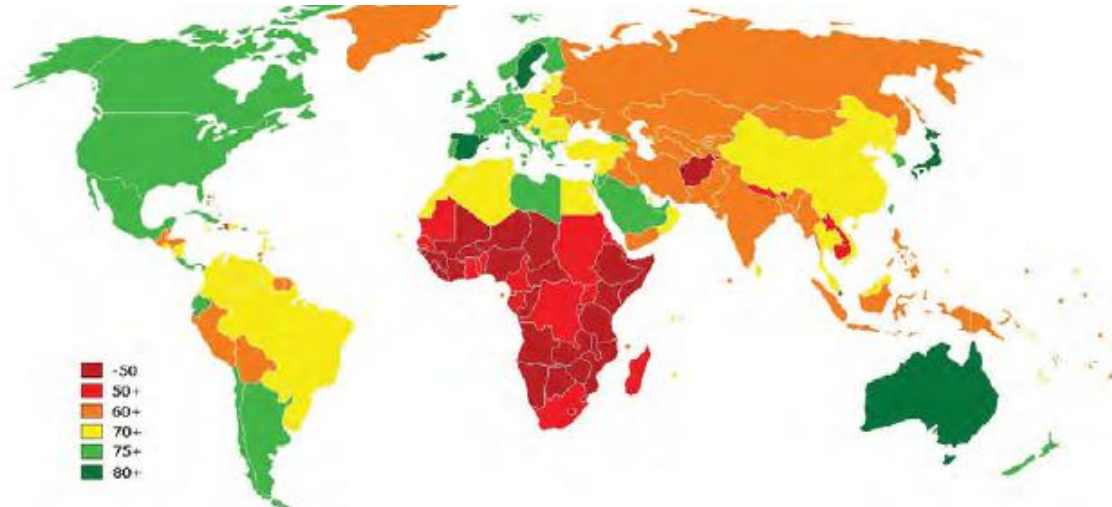
Térképek

- Referencia térképek:
 - helymeghatározási információt szolgáltat,
 - pontosan reprezentálja a földrajzi valóságot,
 - topográfiai vagy képi

Térképek

- Tematikus térkép:
 - egy adott témával foglalkozik,
 - hogyan helyezkednek el bizonyos dolgok a térben,
 - absztrakt fogalmak láthatóak és összehasonlíthatóak

Térképek

- Good Cuisine
- Bad Cuisine

- Deafening
- Loud
- Quiet

© www.movehub.com

Térképek

- Olive Oil Europe
- Butter Europe

- Tea Europe
- Coffee Europe

© www.movehub.com

Térképek

- Tomato Europe
- Potato Europe

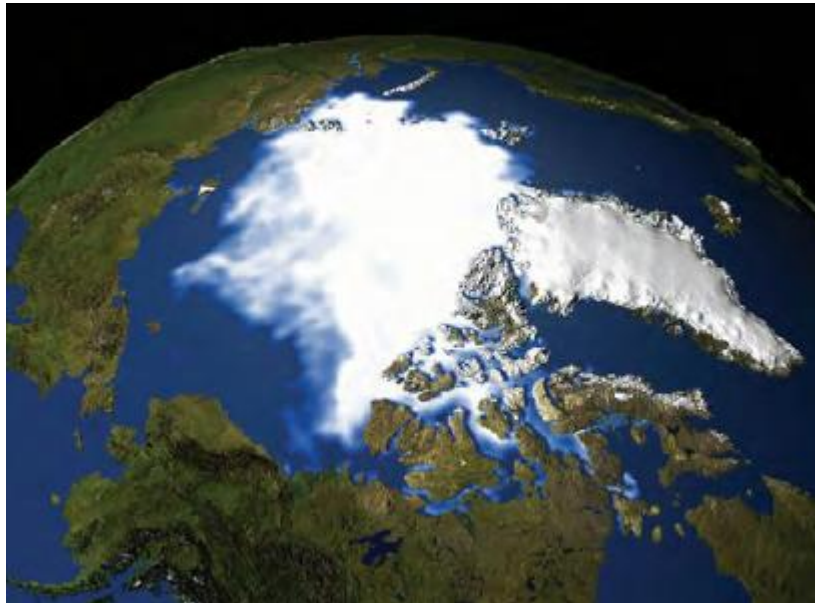

- Wine Europe
- Beer Europe
- Vodka Europe

© www.movehub.com

Térképek

- Dinamikus térképek:
 - interaktív ábrázolások,
 - felhasználói interakciót igényel,
 - online térképészeti eszközök és alkalmazások

Térképes mértékek

- Méterarány: egyszerű arányosságot ír le, pl. 1 : 10 000
- Koordináta-rendszer: egyedi pozíciók meghatározása
- Földrajzi koordinátarendszer (GCS): meghatározza a helyeket három dimenzióban
 - mértékegység: fok,
 - szélesség: az egyenlítőhöz viszonyítva (nulla fok), maximum 90 fok a déli / északi sarknál,
 - hosszúság: a fő meridiánhoz viszonyítva (nulla fok), maximum 180 fok nyugatra / keletre

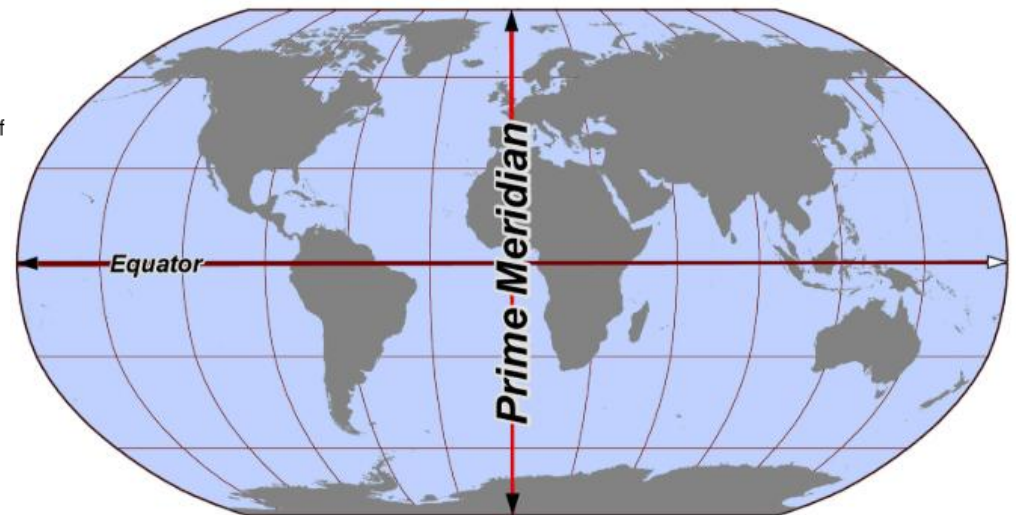
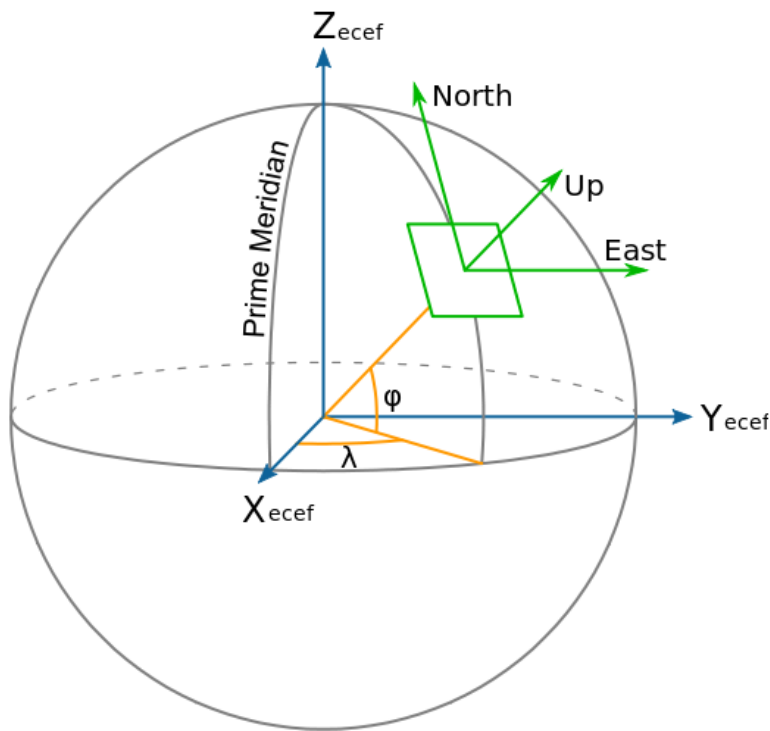
Térképes mértékek

- Földrajzi koordinátarendszer (GCS):

Nominal location	Absolute location (DMS)	Absolute location (DD)
Los Angeles, US	34° 3' North, 118° 15 West	+34.05, -118.25
Mumbai, India	18° 58' North, 72° 49 East	+18.975, +72.8258
Sydney, Australia	33° 51' South, 151° 12 East	-33.859, 151.211
Sao Paulo, Brazil	23° 33' South, 46° 38 West	-23.550, -46.634

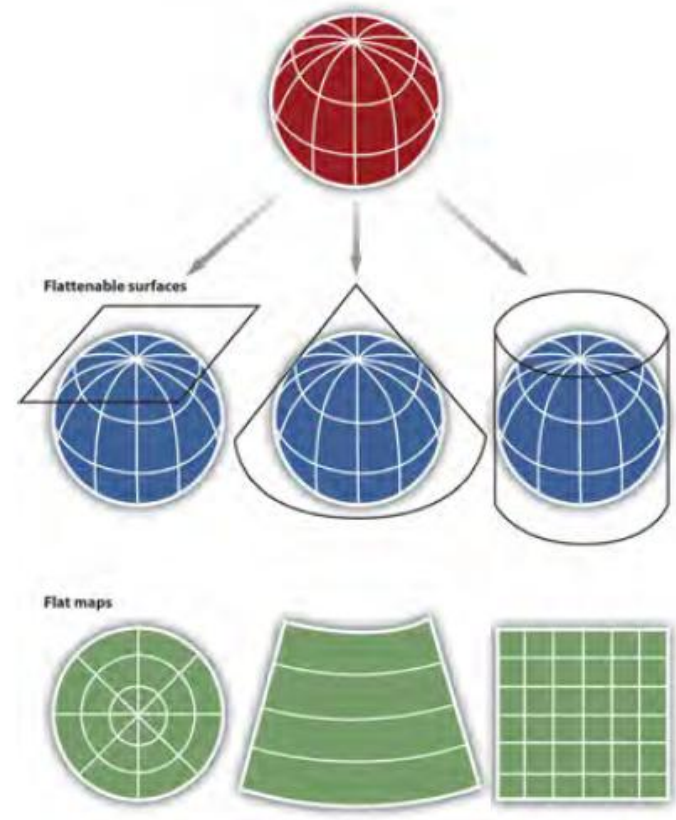
Térképes mértékek

- Földrajzi koordinátarendszer (GCS):

Térképes projekciók

- módszer a gömb alakú háromdimenziós Föld kétdimenziós sík felületre való transzformálására
 - Sík
 - Henger
 - Kúp

Definíciók

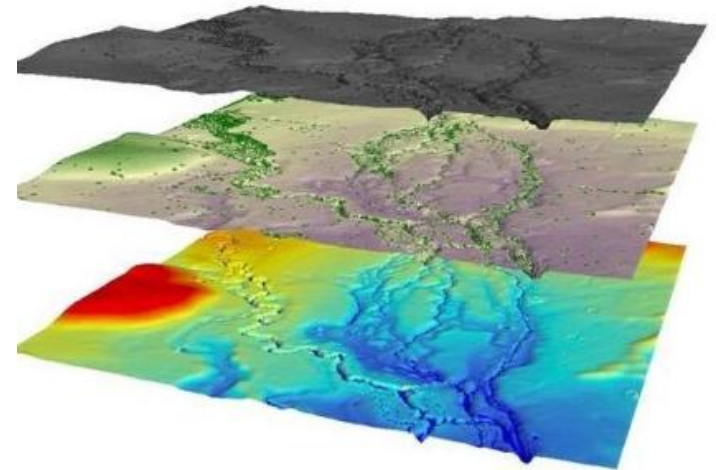
- Hely: névleges vagy abszolút (címek geokódolással lefordítva)
- Irány: egocentrikus, iránypont, igazi észak
- Távolság: névleges vagy abszolút
- Tér: kapcsolatok jellege és a helyszínek kapcsolódása
- Navigáció: célorientált mozgás a térben

Geographic Information System

Geographic Information System

- leírja azokat az információs rendszereket, amelyek integrálják, tárolják, szerkesztik, elemzik, megosztják és megjelenítik a földrajzi információkat
- földrajzi adatok tárolása
- földrajzi adatok elemzése
 - helymeghatározás
 - távolság és terület mérése
 - kapcsolatokat az objektumok között
- földrajzi adatok megjelenítése

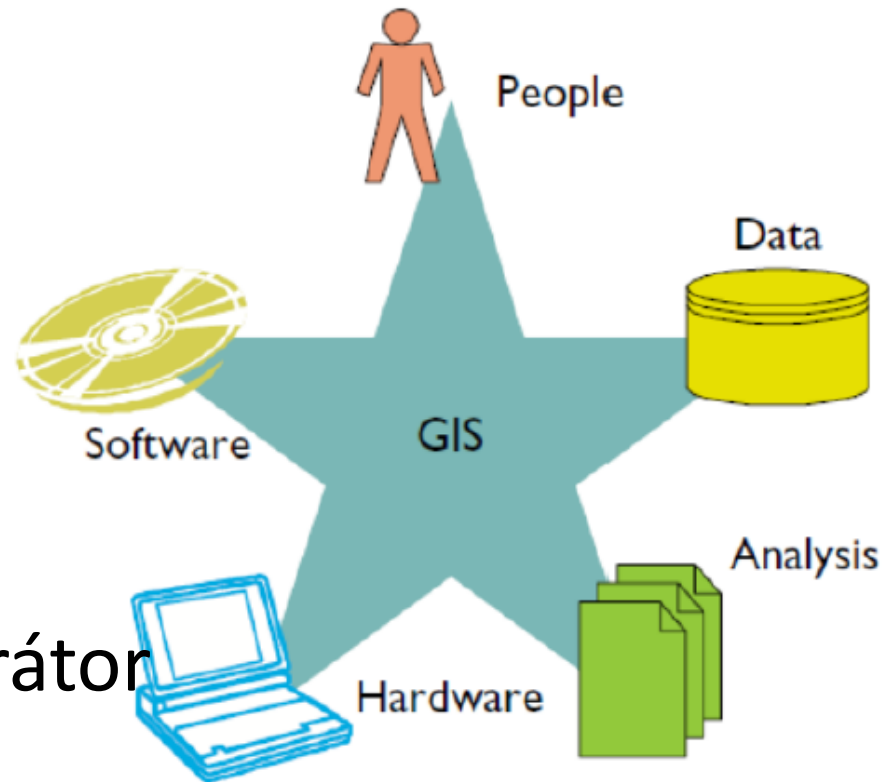

Történelem

- 1950-es évek: tematikus térkép átfedések
- 1960-as évek: korai számítógépekkel térképezés és térbeli adatbankok
- 1970-es évek: algoritmusok és adatszerkezetek fejlődése
- 1980-as évek: hardverek és GIS szoftverek terén elért előrehaladás
- 1990-es évek: asztali GIS
- 2000-es évek: internet alapú és hálózatos GIS
- 2010-es évek: mindennapi alkalmazások

Komponensek

- Térkép felhasználó
- Térkép készítő
- Térkép kiadó
- Elemző
- Adatgyűjtő
- Adatbázis tervező
- Adatbázis adminisztrátor
- Fejlesztő

Adatforrások

Elsődleges adatok

- Előnyök:
 - közvetlenül a forrásból származik
 - új adatbázisok létrehozását eredményezi
 - releváns és megfelelő
 - tervezhető adatgyűjtési eljárások
- Hátrányok:
 - időigényes és költséges
 - utófeldolgozásra és hibaellenőrzésre van szükség
- Módszerek:
 - Felmérés: közvetlen mérések elvégzése
 - GPS térképezés: koordináták gyűjtése

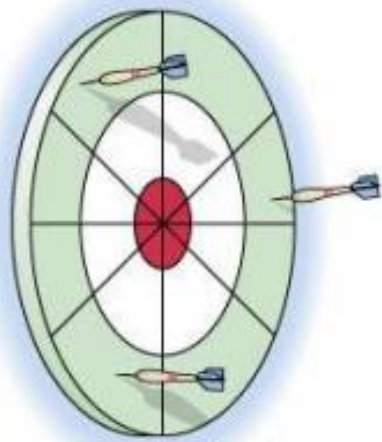
Adatforrások

Másodlagos adatok

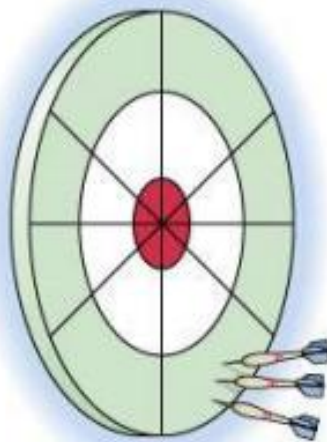
- Előnyök:
 - már összegyűjtött adatok különböző forrásokból
 - meglévő adatbázisok használata előre definiált adatgyűjtési eljárással
 - idő és költséghatékony
- Hátrányok:
 - potenciálisan kevésbé pontos és jó minőségű adat
 - nem releváns, hiányzó attribútumokkal
 - különböző méretű és fókuszú adatbázis
 - különböző formátumok
- Módszerek:
 - GIS adatok: feldolgozott adatok a GIS rendszerben
 - Távérzékelte adatok: műholdak vagy légi kamerák
 - Táblázatos adatok: hatalmas adatbázisok, pl. népszámlálási adatok

Adatminőség

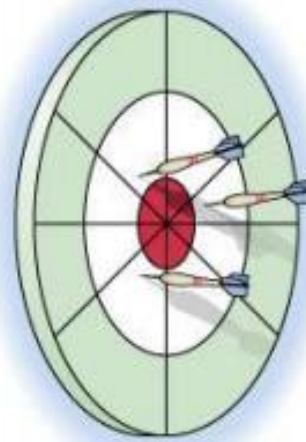
- Pontosság (mérési): az egyes megfigyelések mérésére használt skála minimális különbsége
- Pontosság (egyzőségi): mennyire felel meg a mért érték a valós értéknek

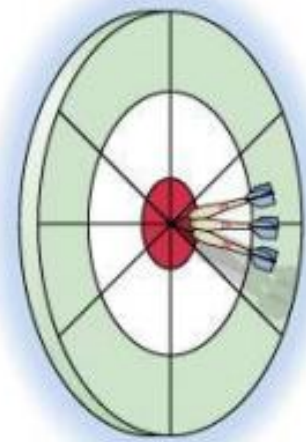
(a) Low accuracy
Low precision

(b) Low accuracy
High precision

(c) High accuracy
Low precision

(d) High accuracy
High precision

Adatminőség

- Érvényesség: attribútumok teljessége és megfelelősége minden egyes attribútum mező esetén
- Adattípusok :
 - Szöveg
 - Egész szám
 - Tört szám
 - Dátum

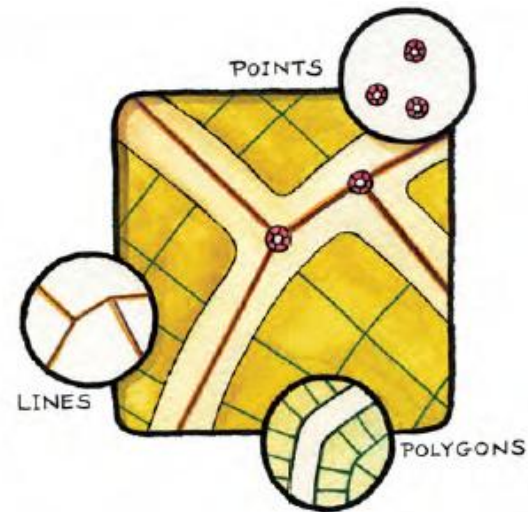
Adatreprezentáció

- Hely: információt tartalmaz jellemzők létrehozásához
- Jellemzők: diszkrét objektumok a térképen
- Hálózat: összekapcsolt funkciók sorozata
- Felület: szabálytalan hálózat
- Kép: informatív háttérrel biztosít

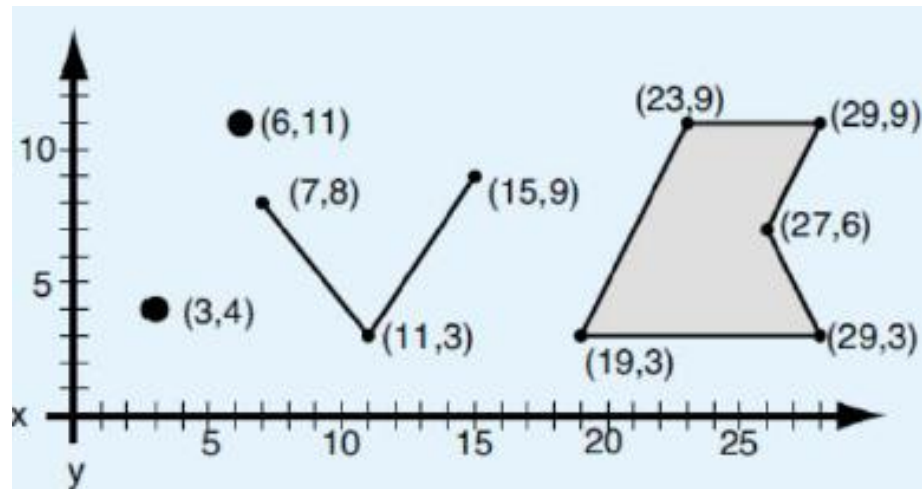
Adatrepresentációs modellek

- Vektor:
 - konkrét jellemzők precíz formákkal és határokkal történő modellezése fókuszál,
 - pontokat, vonalakat és sokszögeket jelent

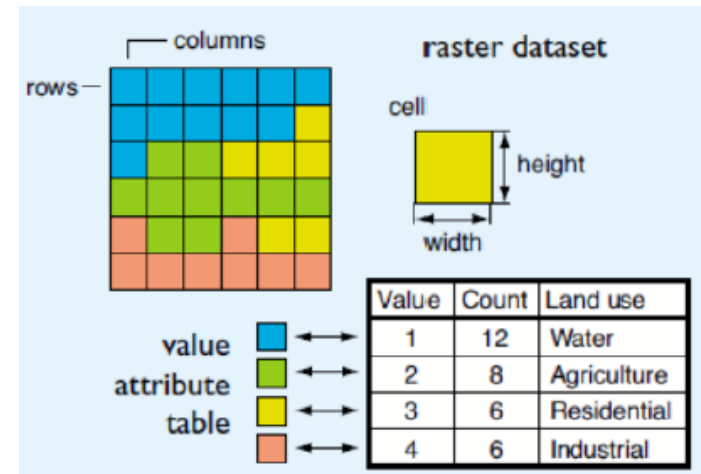
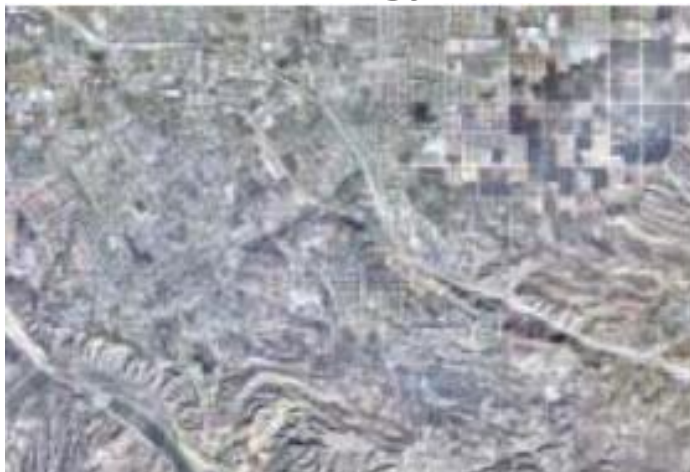
Adatrepresentációs modellek

- Vektor:
 - a pontokat egyetlen koordinátaként rögzítik,
 - a vonalakat x, y koordináták sorozataként rögzítik,
 - a sokszögek x, y koordináták sorozataként kerülnek rögzítésre, amely egy vonalból álló területet fed le

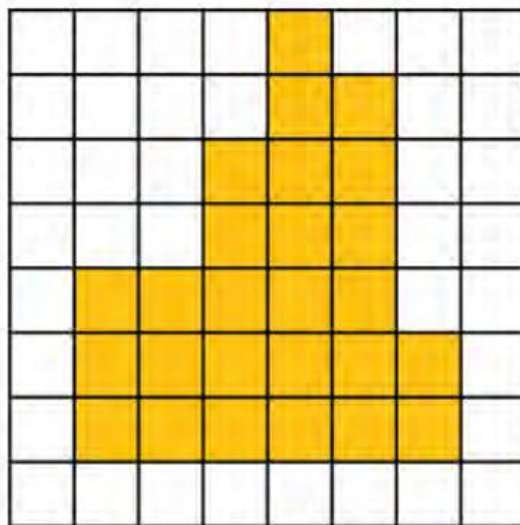
Adatreprezentációs modellek

- Raszter:
 - kép vagy folytonos információ,
 - minden raszterben lévő sejt vagy pixel egy mért mennyiséget tartalmaz
 - leginkább jellemzők kivonására, rács felületi modellek megjelenítésére alkalmas

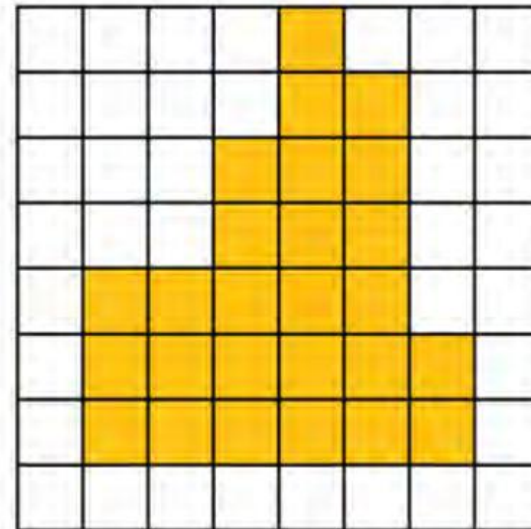

Adatreprezentációs modellek

- Raszter:
 - Cell-by-cell raszter kódolás
 - Run-length raszter kódolás
 - Quad-tree raszter kódolás

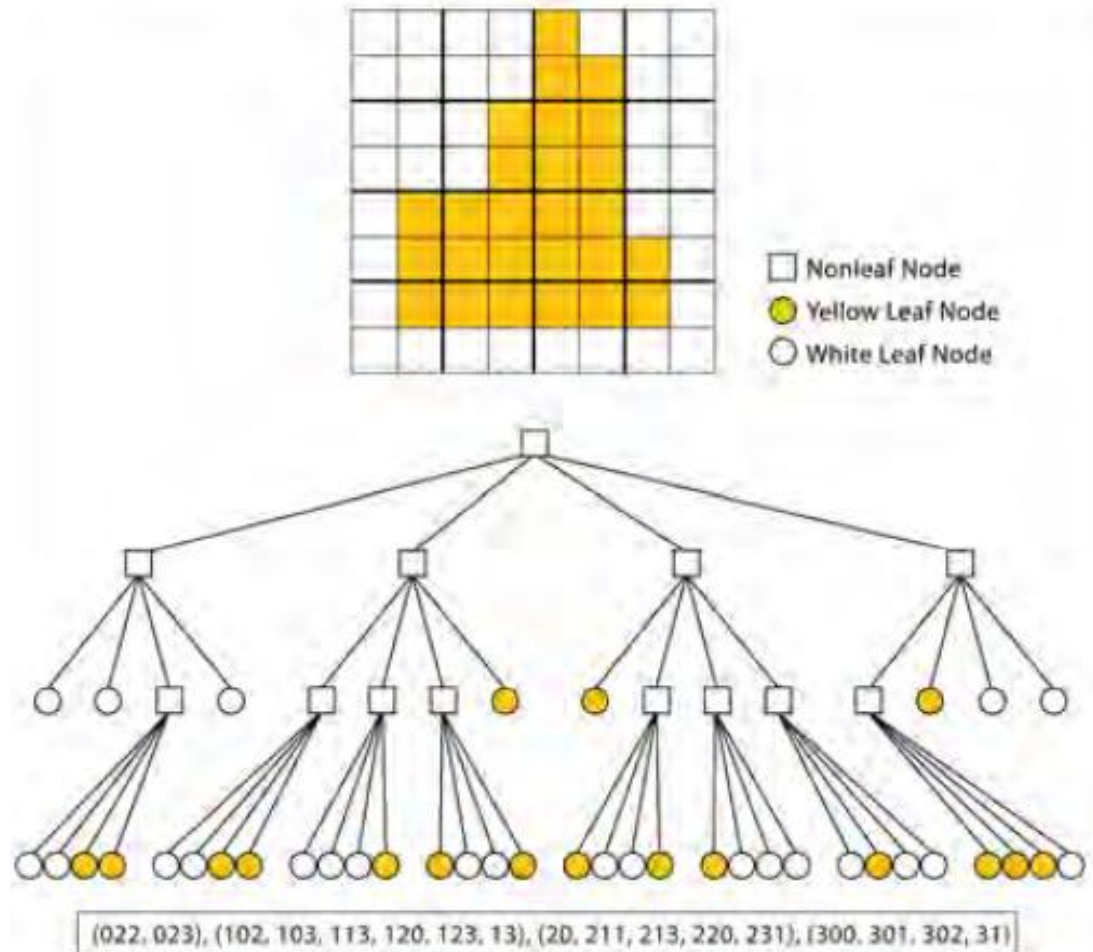
Row 1: 0 0 0 0 1 0 0 0
Row 2: 0 0 0 0 1 1 0 0
Row 3: 0 0 0 1 1 1 0 0
Row 4: 0 0 0 1 1 1 0 0
Row 5: 0 1 1 1 1 1 0 0
Row 6: 0 1 1 1 1 1 1 0
Row 7: 0 1 1 1 1 1 1 0
Row 8: 0 0 0 0 0 0 0 0

Row 1: 5
Row 2: 5 6
Row 3: 4 6
Row 4: 4 6
Row 5: 2 6
Row 6: 2 7
Row 7: 2 7

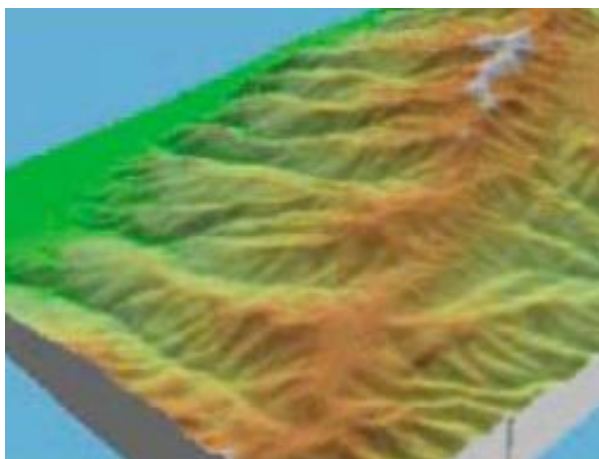
Adatreprezentációs modellek

- Raszter:
 - Cell-by-cell
 - Run-length
 - Quad-tree

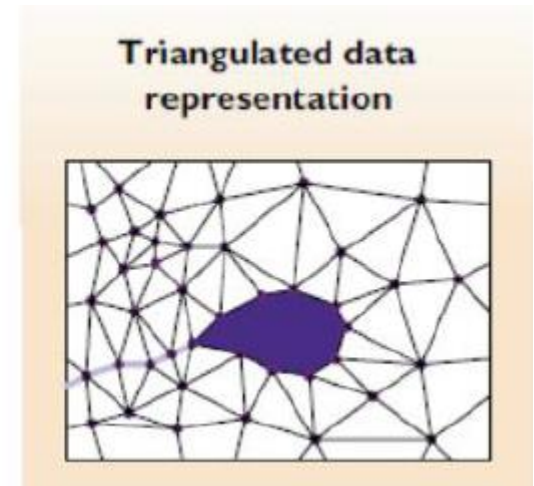
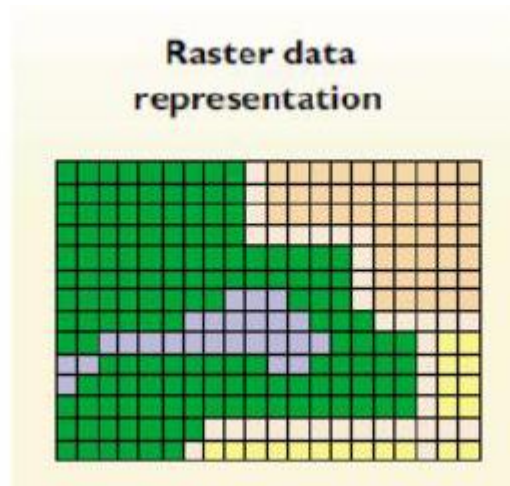
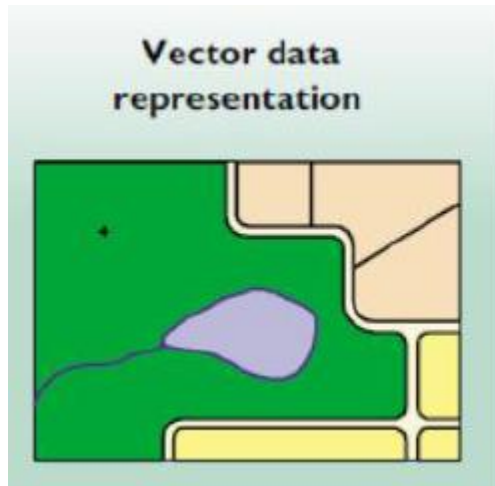
Adatreprezentációs modellek

- Háromszögelt:
 - megjeleníti a föld felszínét,
 - támogatja perspektivikus nézetet,
 - különösen hasznos a vízmodellezés, a lejtés, az arányok és a volumetria modellezéséhez

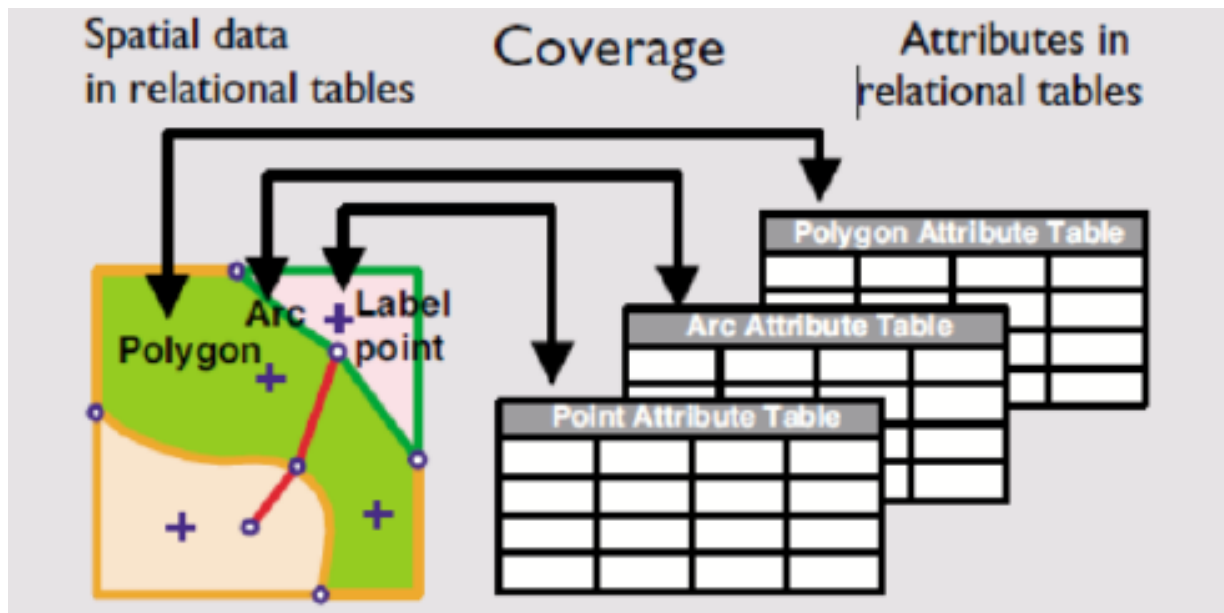
Adatrepresentációs modellek

- Összehasonlítás:

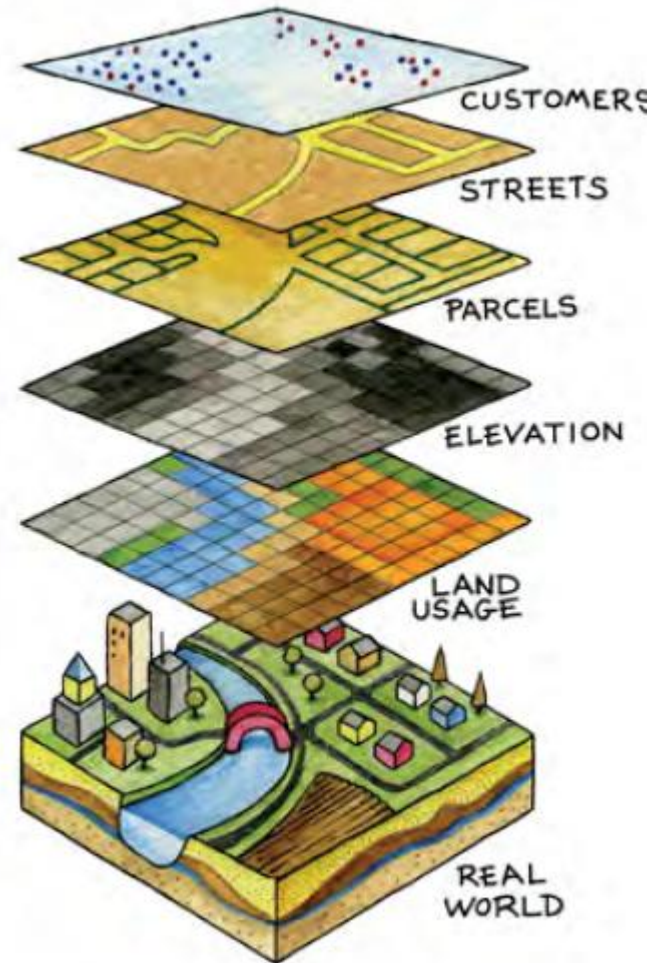
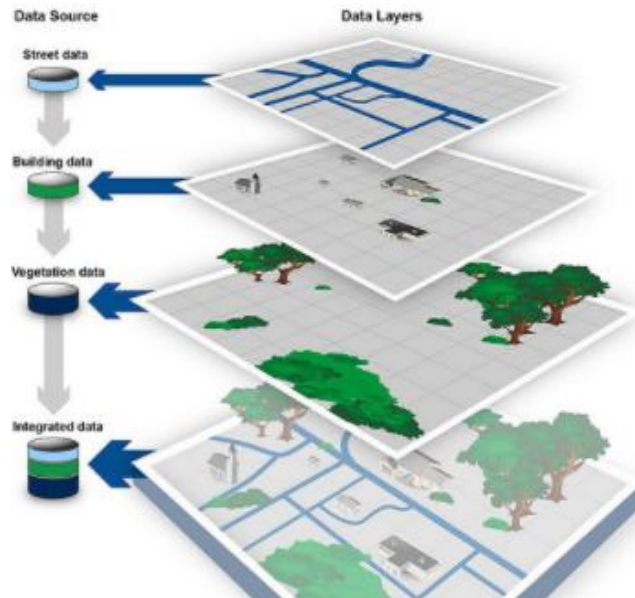
Adattárolás

- Hely:
 - térbeli adat: indexelt fájlokban tárolva
 - attribútum adat: táblákban tárolva
 - adatbázis-kapcsolatok építhetők

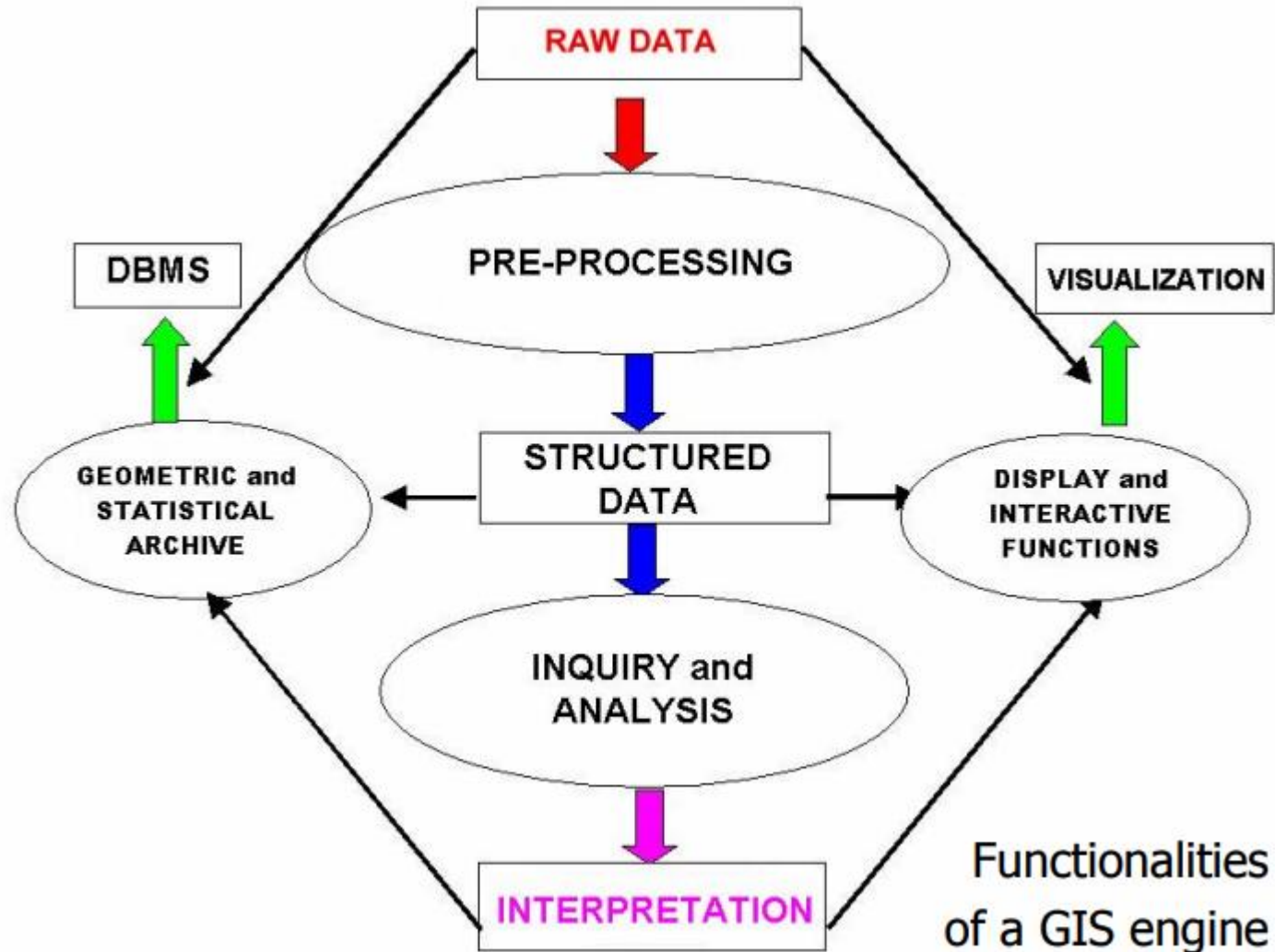

Rétegek

- különböző földrajzi tulajdonságokat jelöl, kombinálja a térbeli és attribútum adatokat

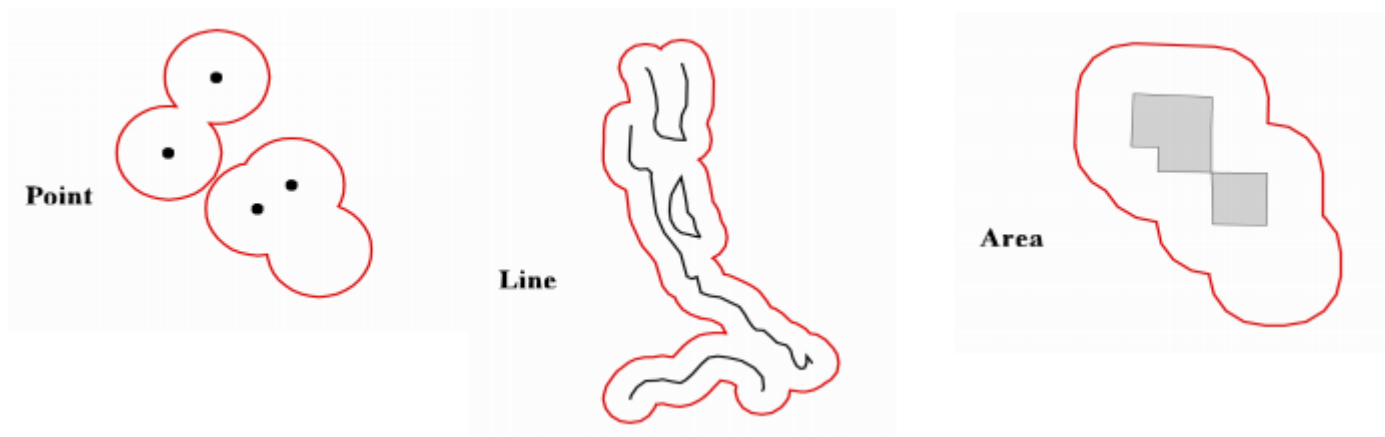

Funkcionalitás

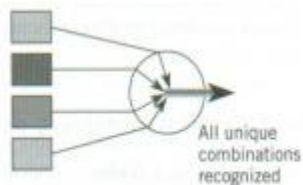
Adatelemzés

- Pufferelés: új sokszögeket hoz létre a meglévő sokszögek kibővítésével vagy zsugorításával vagy poligonok létrehozásával pontokból és vonalakkól

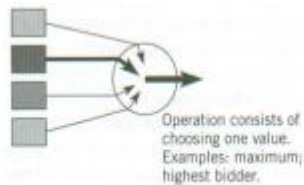

Adatelemzés

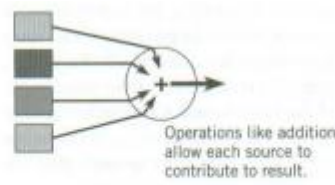
- Átfedés: aritmetikai és logikai matematikai műveletek végrehajtásával hoz létre új alakzatokat
 - Számlálási szabály: minden attribútum megmarad a végén, minden lehetséges kombináció fel van tüntetve
 - Dominancia szabály: az egyik érték nyer, a végén egyetlen értéket kell választani
 - Hozzájárulási szabály: minden egyes attribútum érték hozzájárul az eredményhez (például: összeadás működése)
 - Interakciós szabály: az értékpárok hozzájárulnak az eredményhez, vagyis a döntés minden egyes lépésben eltérhet

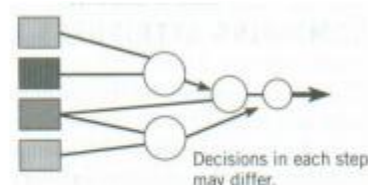
Enumeration Rule

Dominance Rule

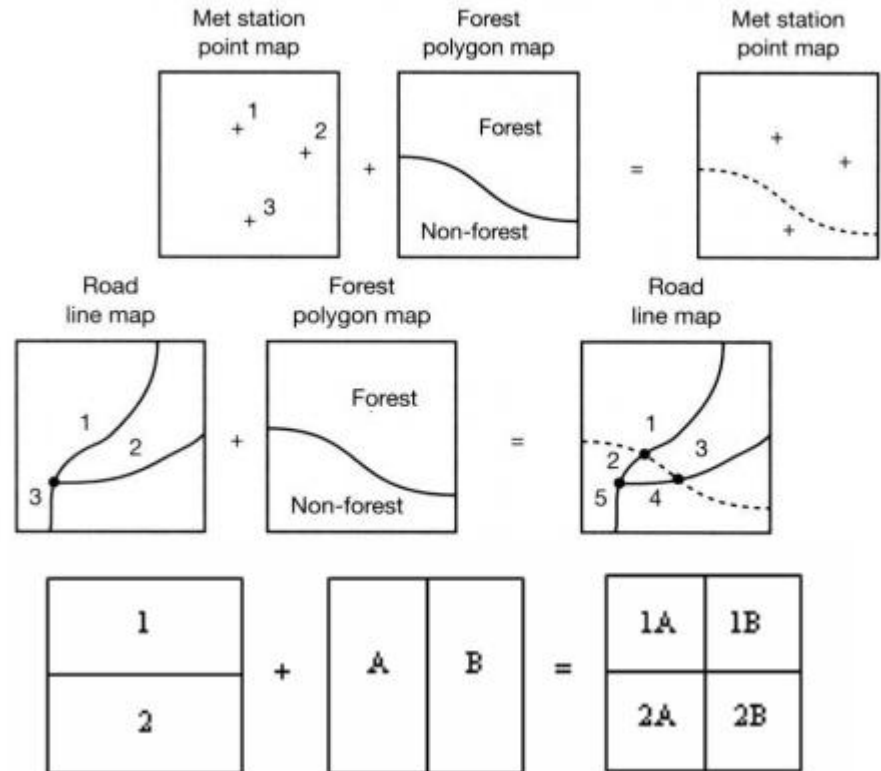
Contributory Rule

Interaction Rule

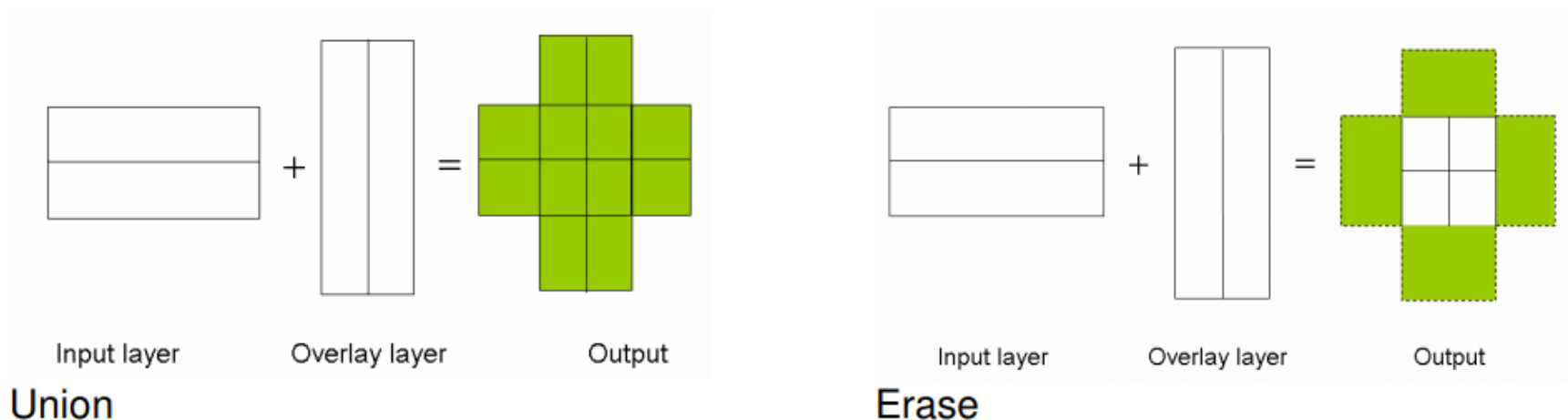
Adatelemzés

- Átfedés:
 - Point-in-polygon
 - Line-in-polygon
 - Polygon-on-polygon

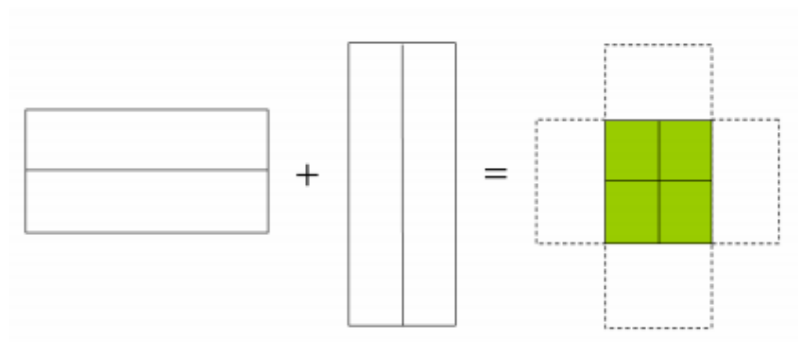
Adatelemzés

- Térkép manipuláció:
 - Unió: megőrizz és egyesít minden tulajdonságot mind a bemeneti, mind a kimeneti rétegekből
 - Törlés: a bemeneti réteg azon területét törli, amely a kimenetivel átfedésben van

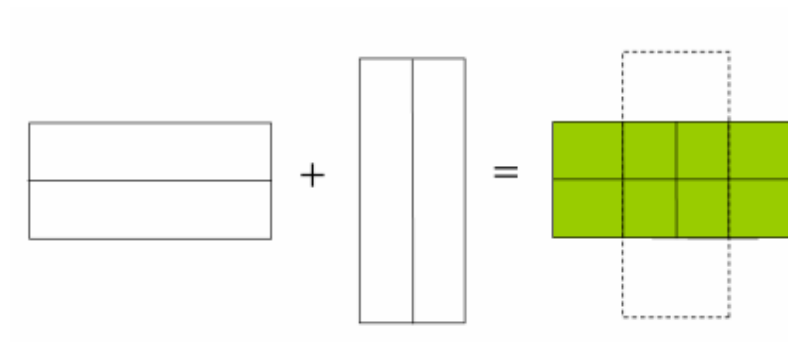

Adatelemzés

- Térkép manipuláció :
 - Keresztezés: olyan jellemzőket kombinál, amelyek ugyanazon a területen helyezkednek el
 - Azonosító: olyan kimenetet hoz létre, amely ugyanolyan, mint a bemeneti réteg, és olyan jellemzőket tárol, amelyek a beviteli réteget fedik

Intersect

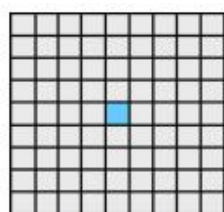
Input layer
Identity

Overlay layer

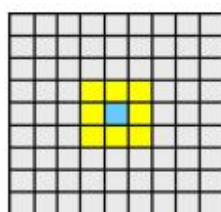
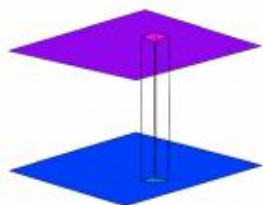
Output

Adatelemzés

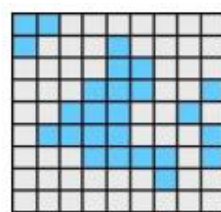
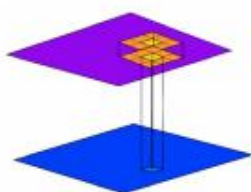
- Raszter elemzés: operandusokból és műveletekből álló matematikai struktúra
 - Helyi: csak azok a képpontok, amelyek pontosan átfednek
 - Fókusz: minden képpont előre meghatározott területen
 - Zónák: számítás hasonló értékű cellákkal
 - Globális: az összes cella használata az érték kiszámításához

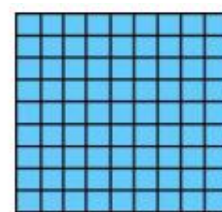
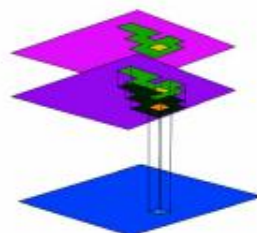
Local

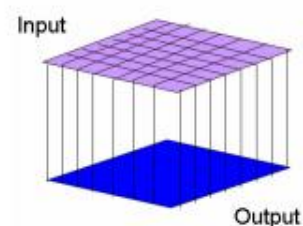
Focal

Zonal

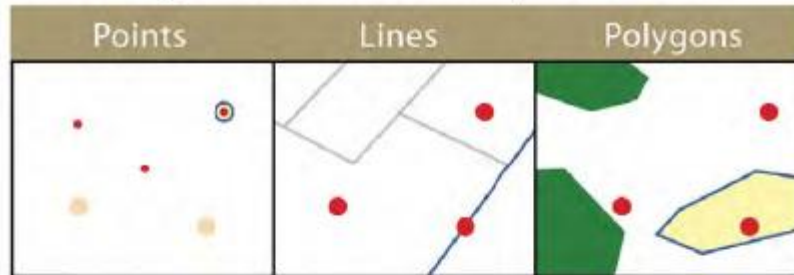
Global

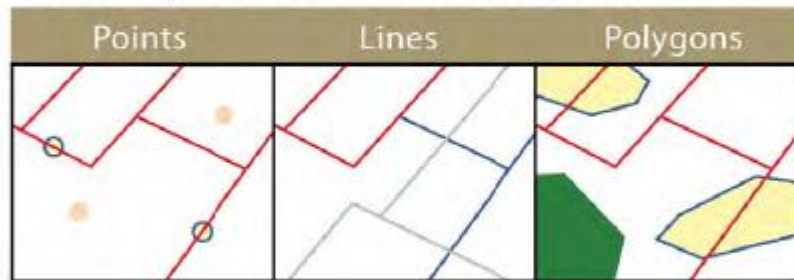
Térbeli elemzés

- Keresztezés: kiválasztja a célréteget, amely közös területet tartalmaz a forrásrétegen

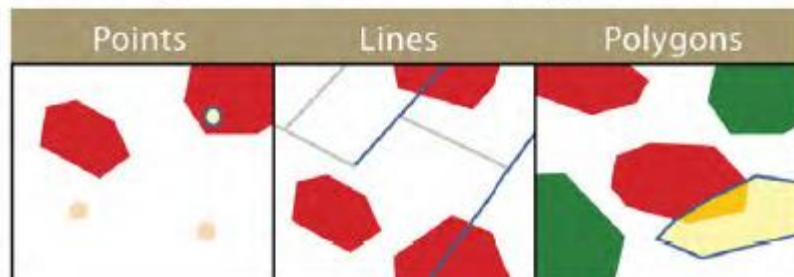
When finding features that intersect with point features

When finding features that intersect with line features

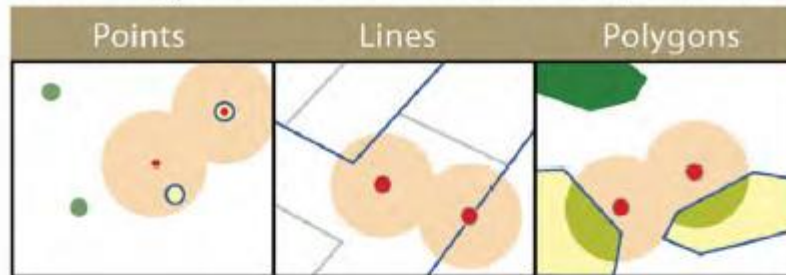
When finding features that intersect with polygon features

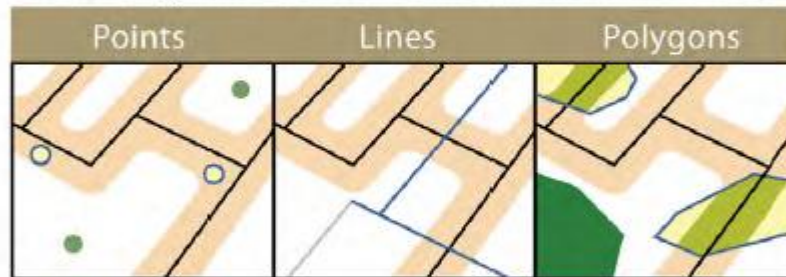
Térbeli elemzés

- Távolságon belül:
minden olyan
tulajdonság,
amely előre
meghatározott
értéken belül
metszi
a forrásréteget

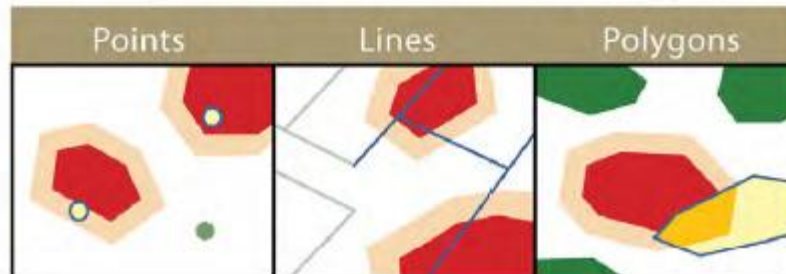
When finding features that are within a distance of point features

When finding features that are within a distance of line features

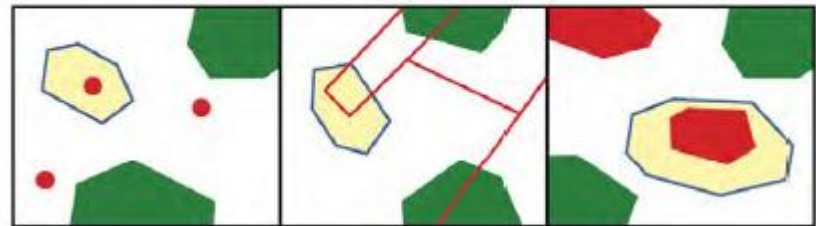
When finding features that are within a distance of polygon features

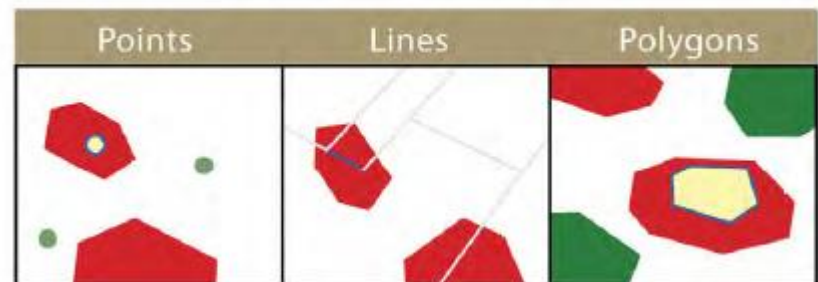
Térbeli elemzés

- Tartalmaz:
olyan tulajdonságok,
amelyek teljes
mértékben a
forrásrétegen
belül vannak
- Teljesen tartalmaz:
azok a tulajdonságok,
amelyek teljes
térbeli kiterjedése a
forrásrétegen belül vannak

When finding point, line, and polygon features completely contained by polygon features

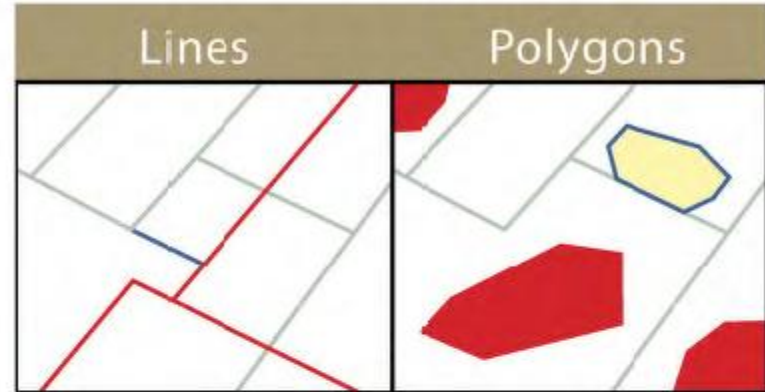
When finding features that are completely within polygon features

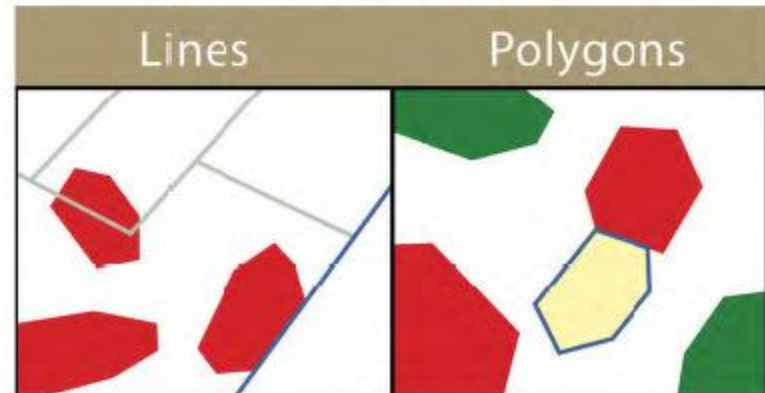
Térbeli elemzés

- Szegmens megosztása: egy vonal szegmensét kiválasztja, amelynek geometriai határai kapcsolatban vannak a szomszédos forrásréteggel

When finding features that share a line segment with line features

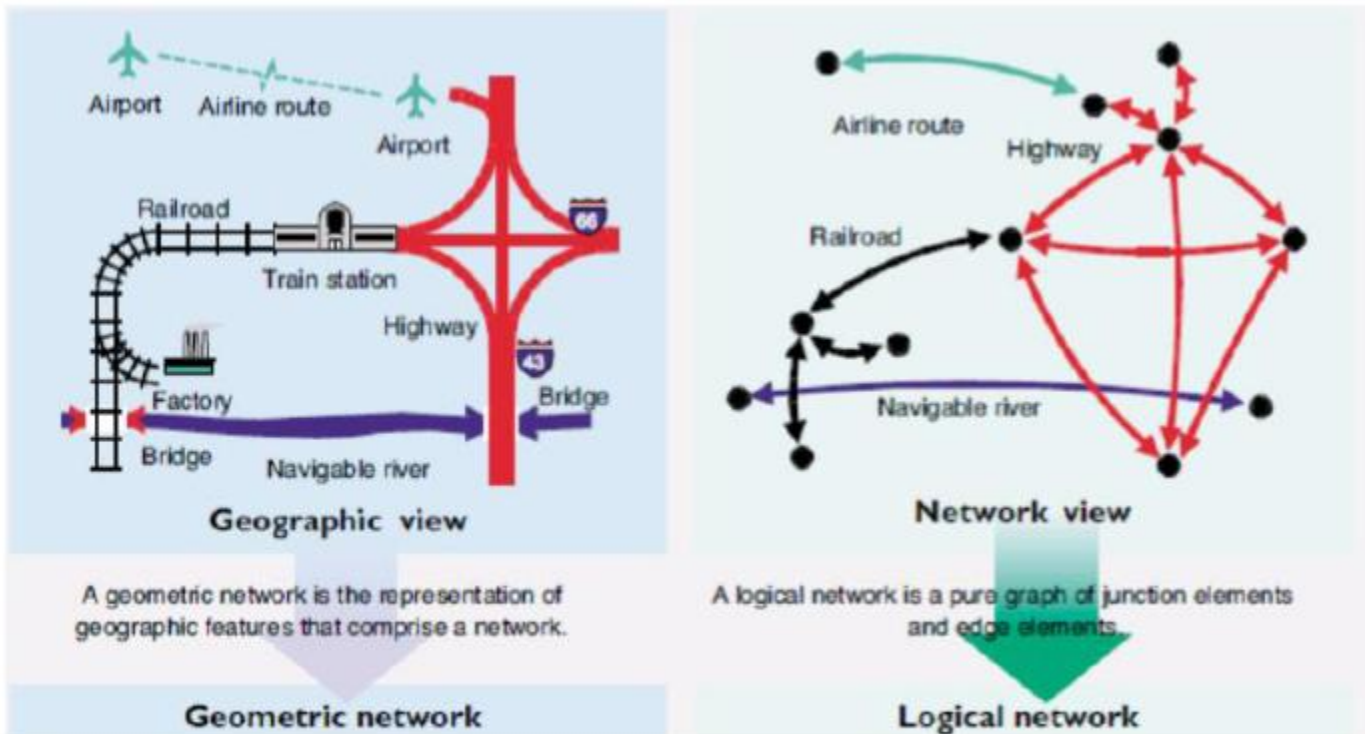
When finding features that share a line segment with polygon features

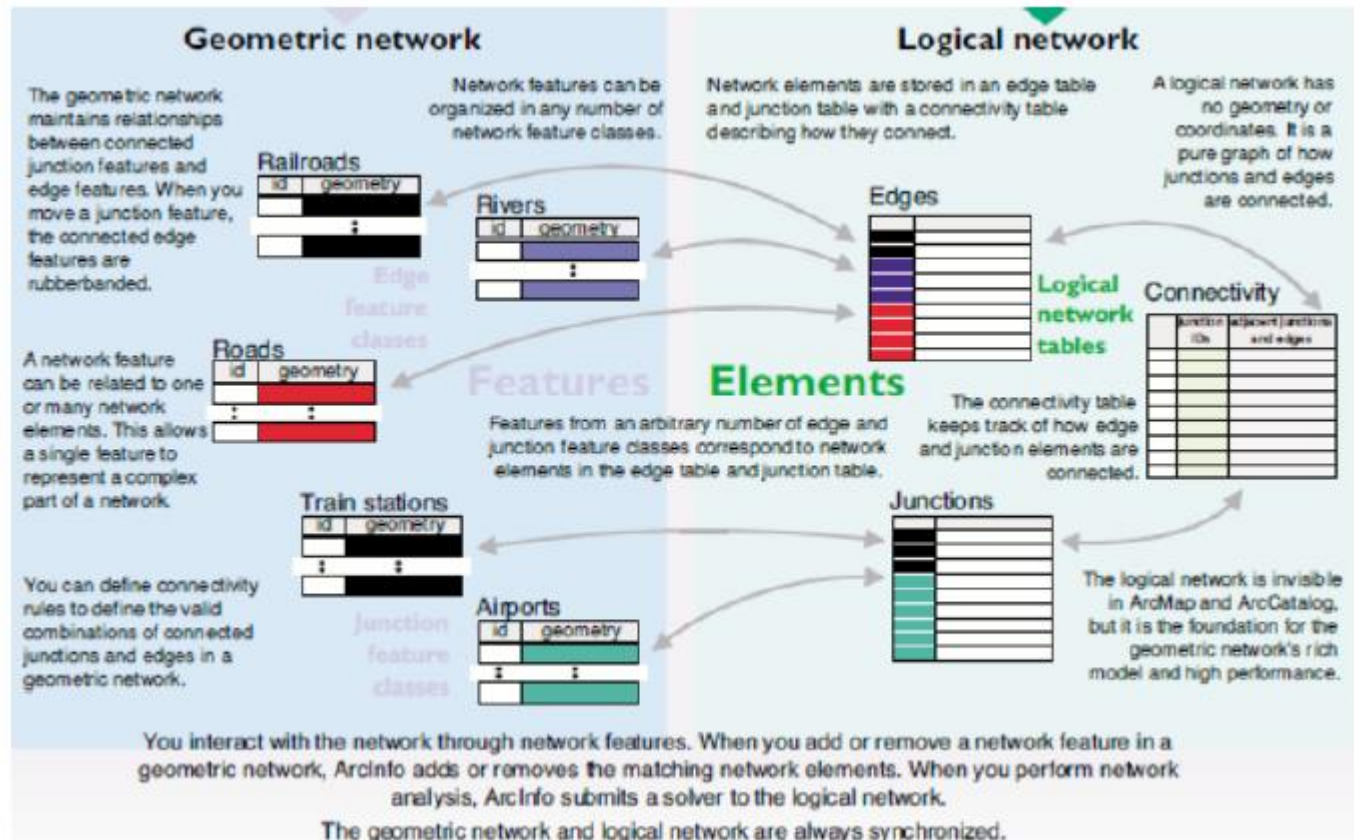
Infrastruktúra modellezés

- Hálózati modellek:
 - Geometriai hálózat:
egy lineáris rendszerben lévő tulajdonságok sorozata, avagy tulajdonságok gyűjteménye egy hálózatban,
 - Logikai hálózat: a geometriai hálózathoz kapcsolódik, amely élekből és csomópontokból áll

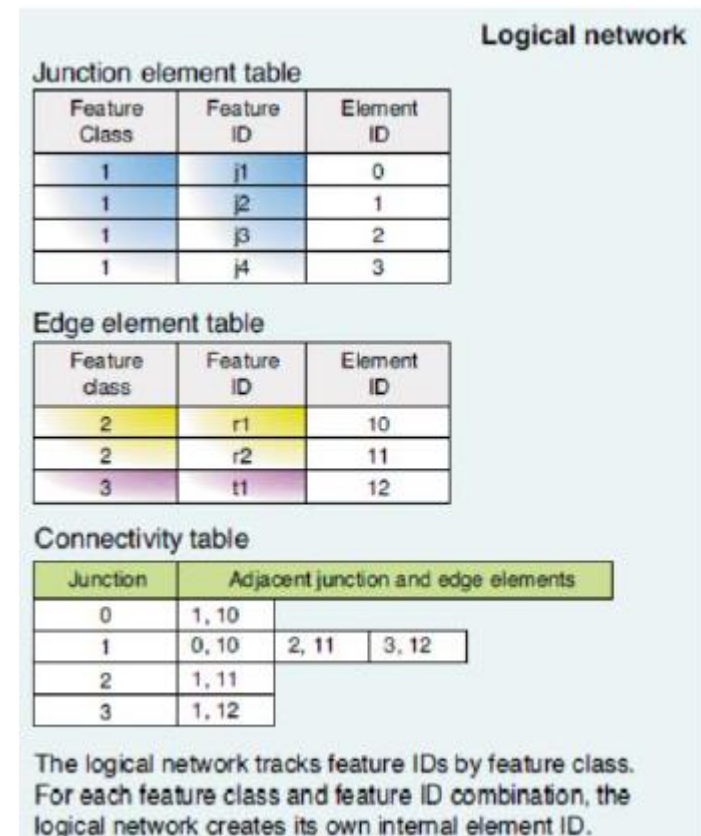
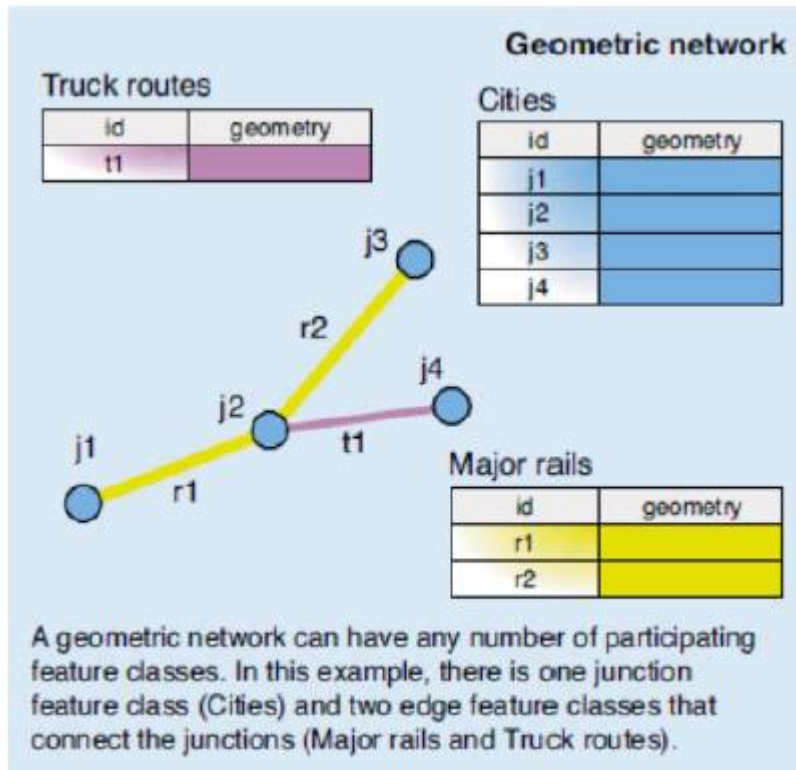
Infrastruktúra modellezés

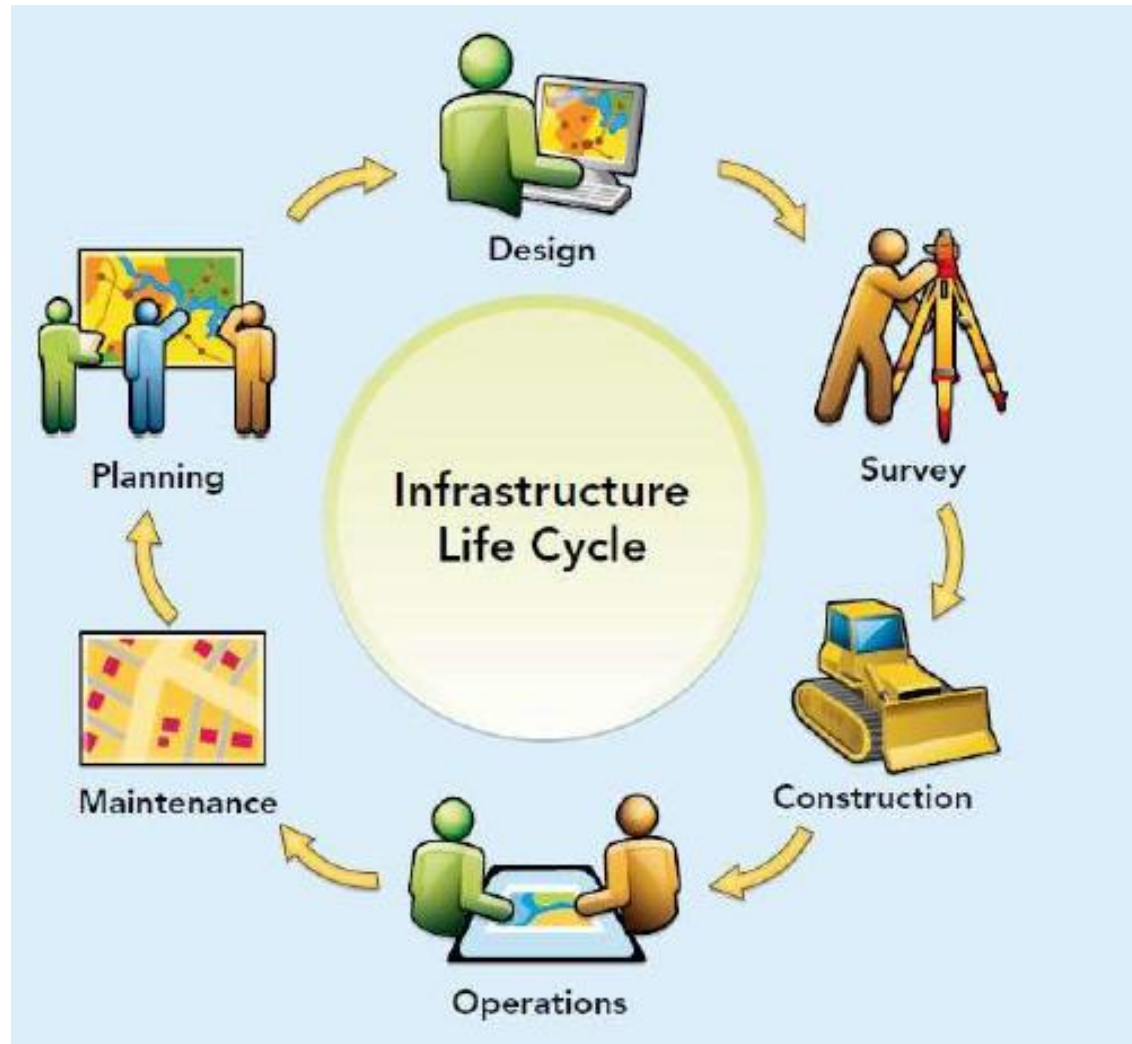
Infrastruktúra modellezés

Infrastruktúra modellezés

GIS a közlekedésben

GIS a közlekedésben

- Tervezés:
integrálja a GIS funkciókat a tervezőeszközökkel (pl. CAD) elemezi és becsli az infrastruktúra tervezés folyamatát
- Felmérés: kezeli és tárolja a GPS-adatokat és a felmérések adatait

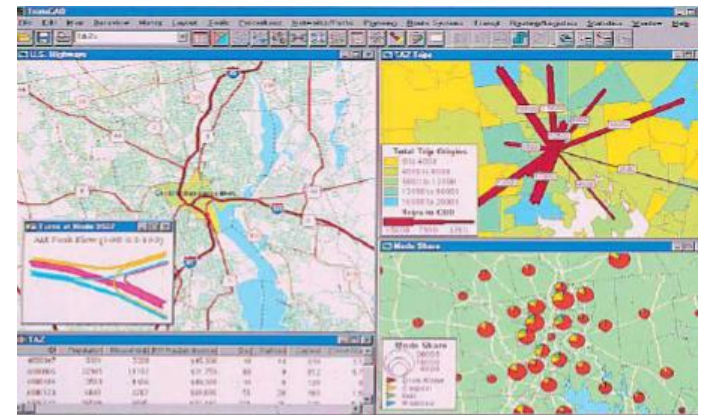
GIS a közlekedésben

- Építés:
a releváns projekt információkat és különböző típusú rétegeket összeszervezi
- Működés: támogatja a forgalomirányítási stratégiák fejlesztését, átfogó forgalmi helyzet áttekintését

GIS a közlekedésben

- Karbantartás:
támogatja a
tevékenységek
hatékony ütemezését
- Tervezés:
mintaelemzés,
problémás útszakaszok
azonosítása

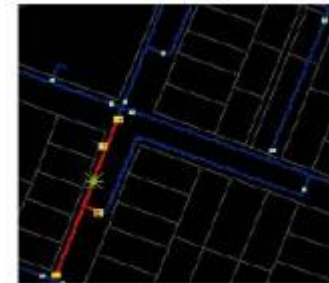

Közlekedési alkalmazások

- Pontok közötti legrövidebb út kiszámítása
- A kereskedelmi terület meghatározása az utazási idő alapján
- Mentőautó eljuttatása a legközelebbi kórházba
- Megfelelő sorrend megtalálása az ügyfelek meglátogatásához
- Szemeteskocsi útvonalának meghatározása

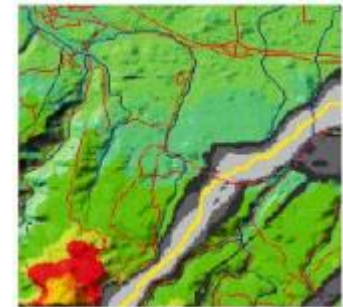
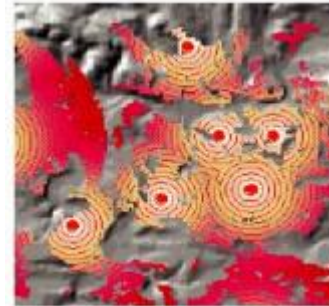
Alkalmazások

- Földhasználat és lakhatás
- Vízgazdálkodás
- Úthálózat és kerékpárutak
- Bűncselekmények mintázata

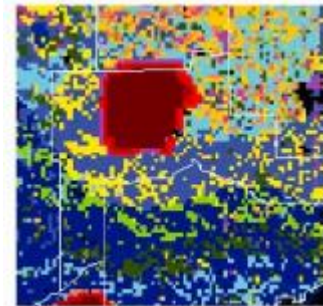
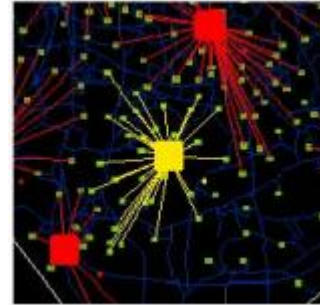
Alkalmazások

- Domborzat telekommunikációs szolgáltatáshoz
- Vezetékek elhelyezése
- Elektromos vállalat eszközeinek elhelyezése
- Meteorológia

Alkalmazások

- Üzleti helyszínek meghatározása
- Leggyorsabb útvonal keresése
- Erdőtűz terjedés vizsgálata
- Elérhetőségi lehetőségek kezelése

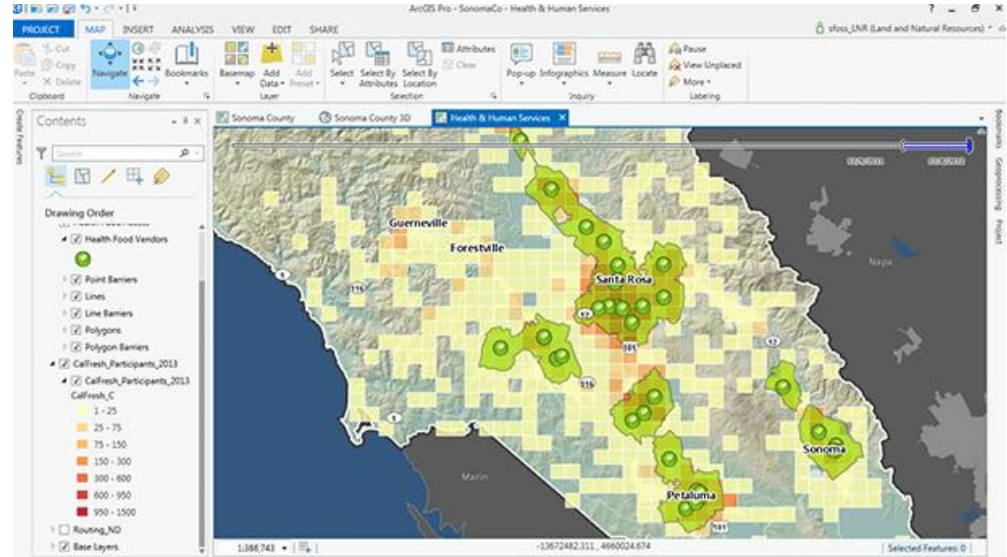

Software

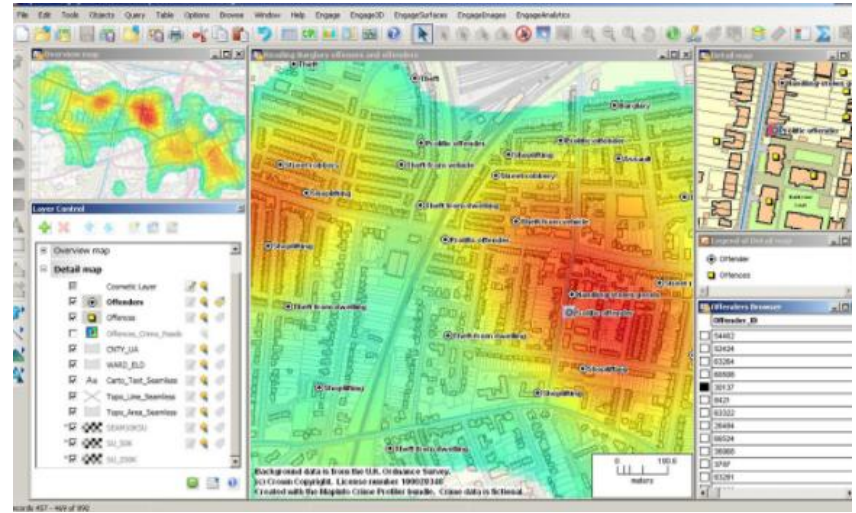
Software – ESRI ArcGIS

- Térképkészítés és nyomtatás
- Térbeli és attribútum adatok elemzése
- Vizuális adatok szerkesztése
- Fejlett adatmodellezés
- Fejlett analitikai képességek

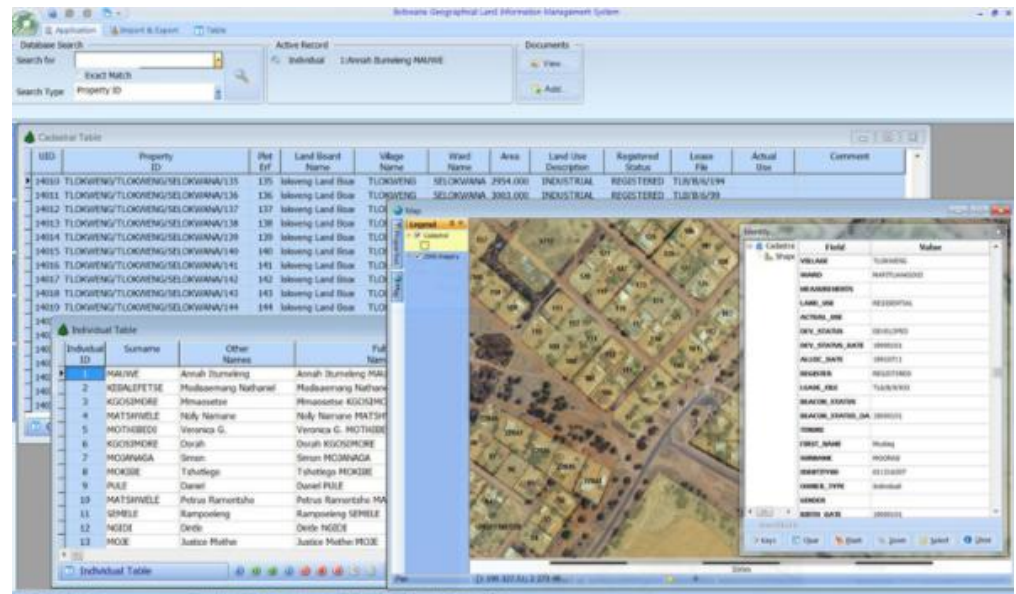
Software – MapInfo

- Térképkészítés és nyomtatás
- Térbeli és attribútum adatok elemzése
- Vizuális adatok szerkesztése és CAD
- Fejlett demográfiai adatmodellezés
- Továbbfejlesztett adatelérés
- Programozási környezet

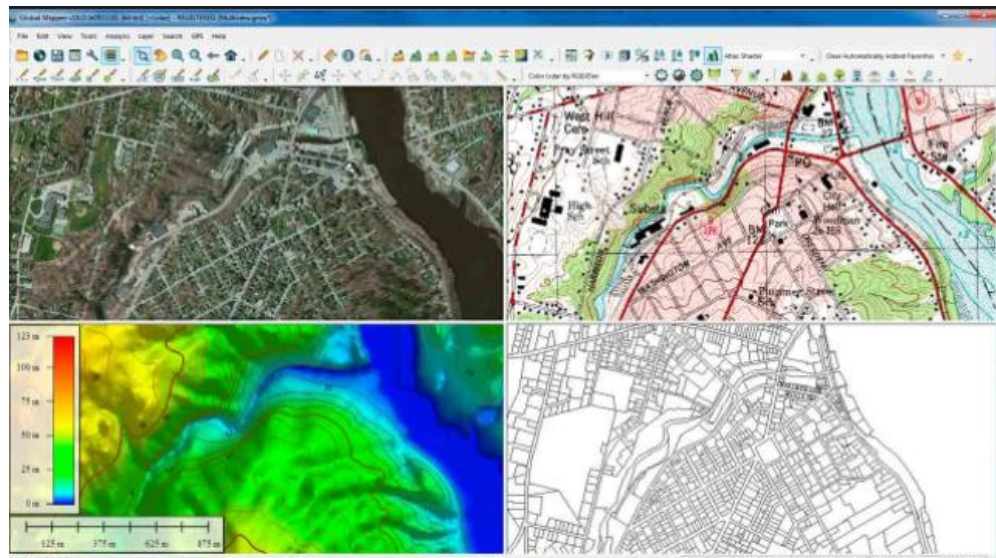
Software – IntelliGIS

- Térképkészítés és nyomtatás
- Térbeli és attribútum adatok elemzése
- Vizuális adatok szerkesztése
- Jelentés és térkép sablonok
- Programozási környezet

Software – Global Mapper

- Térképkészítés és nyomtatás
- Térbeli és attribútum adatok elemzése
- Vizuális adatok szerkesztése
- Képes megjeleníteni a legnépszerűbb raszter, magassági és vektoros adatbázisokat
- Konvertálás, szerkesztés, GPS track-ek

Szoftver összehasonlítás

	ArcGIS	MapInfo	IntelliGIS	Global Mapper
Pros	-Extensive analytical functionality -Supports multi-user editing -Provides ready to use datasets and maps -- Extensive product support	- Extensive demographic analysis and editing tools - Supports the latest database formats - Automatic feature options, e.g. labelling - Extensive product support	-Supports several data formats - Store Data in any RDBMS using full database functionality - Script Environment allows users to develop extended functionality - Possibility to create custom maps and reports	- Supports hundreds of the best popular vector, raster and elevation data formats - 3D viewer - Capable of performing complex analysis
Cons	- ESRI data format - Complex ESRI Object Model - Version incompatibilities - Price	- MapInfo data format - More attribute data focus than spatial - Price	-High-end analytical tools not included - Relative smaller vendor	- No SQL functionality - Small vendor

Ingyenes szoftver összehasonlítás

Software	Query	Store Extent	Create .shp	Edit .shp	Edit attributes	Hotlink	Join table	GPS import	Add Event Theme
AccuGlobe DESKTOP	ADVANCED	YES	YES	YES	YES	YES	YES	With plug-in	YES
ArcExplorer GIS Data Viewer Java Edition for Education	ADVANCED	---	--	--	--	YES, but limited	--	---	YES
DIVA-GIS	ADVANCED	---	--	--	--	--	--	---	YES
fGIS	BASIC	---	YES	YES	YES	YES	YES	---	YES
QV SIG	ADVANCED	YES	YES	YES	YES	YES	YES	---	YES
MapWindow GIS	ADVANCED	YES	YES	YES	YES	---	YES, but limited	YES	YES
Quantum GIS	ADVANCED	YES	YES	YES	YES	---	---	.gpx & through GPSBabel	YES
TatukGIS	ADVANCED	---	---	---	---	YES	---	.gpx	---
uDig	BASIC	YES	YES	YES	YES	---	---	---	---